

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ДЕРЖАВОЮ: ІМУНІТЕТ ДЕРЖАВИ ТА КОНТРОЛЬОВАНИХ НЕЮ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ (ALTER EGO) У ПРАКТИЦІ СУДІВ КОРОЛІВСТВА НІДЕРЛАНДІВ

Радецький Василь Миколайович,

orcid.org/0009-0002-0231-4719

аспірант

Інституту правотворчості та науково-правових експертиз

Національної академії наук України,

юрист адвокатського об'єднання

«Ей.Джи.Ей та Партнери»

Статтю присвячено дослідженню юрисдикційного імунітету держави та контрольованих нею юридичних осіб у контексті визнання та виконання рішень судів України про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією Російської Федерації (РФ) проти України. Актуальність теми зумовлена тим, що, попри сформовану практику судів України щодо незастосування імунітету РФ у відповідній категорії справ, реальне стягнення присуджених сум часто залежить від можливості звернення до іноземних юрисдикцій, у яких перебувають активи РФ або пов'язаних із нею осіб. У статті проаналізовано практику судів Королівства Нідерландів щодо заяв про визнання та виконання рішень судів України, винесених як безпосередньо проти РФ, так і проти юридичних осіб, визначених судами України як *alter ego* РФ. Особливу увагу приділено підходам Окружного суду Гааги та Апеляційного суду Гааги до співвідношення суверенного імунітету держави, деліктного винятку, права на доступ до суду та правового статусу контрольованих державою компаній. Обґрунтовано, що нідерландські суди не переносять автоматично підхід судів України щодо незастосування імунітету РФ на стадію визнання та виконання рішень за кордоном, а здійснюють самостійну оцінку юрисдикційного імунітету відповідно до міжнародного права та власної судової практики. Водночас практика Апеляційного суду Гааги за заявами ПрАТ «КУА Славутич-Інвест» та ФГ «СЮ Жнива» свідчить про важливе розмежування між економічним інтересом держави в контрольованій юридичній особі та юридичним правом держави на майно такої особи. Зроблено висновок, що виконання рішень проти юридичних осіб, визначених як *alter ego* держави, може бути потенційно перспективним напрямом транскордонного стягнення шкоди, однак не усуває необхідності подальшої перевірки умов визнання та виконання таких рішень.

Ключові слова: юрисдикційний імунітет, імунітет держави, відшкодування шкоди, збройна агресія, рішення судів України, визнання та виконання іноземних судових рішень, Гаазька конвенція про судові рішення, *alter ego*, контрольовані державою юридичні особи, Королівство Нідерландів.

Radetskyi Vasyl. Compensation for Damages Caused by the State: Immunity of the State and Legal Entities Under its Control (*alter ego*) in the Judicial Practice of the Kingdom of the Netherlands

The article examines the jurisdictional immunity of a State and legal entities controlled by it in the context of recognition and enforcement of judgments of Ukrainian courts awarding compensation for damage caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. The relevance of the topic stems from the fact that, although Ukrainian courts have developed a consistent approach to denying Russia jurisdictional immunity in this category of cases, the actual recovery of awarded damages often depends on access to foreign jurisdictions where assets of Russia or Russia-related entities may be located. The article analyses the case law of the courts of the Kingdom of the Netherlands concerning applications for recognition and enforcement of judgments of Ukrainian courts rendered both directly against Russia and against legal entities characterised by Ukrainian courts as Russia's *alter ego*. Particular attention is paid to the approaches of the District Court of The Hague and the Court of Appeal

of The Hague to the relationship between State immunity, the tort exception, the right of access to a court, and the legal status of State-controlled companies. The article argues that Dutch courts do not automatically transpose the approach of Ukrainian courts to the non-application of Russia's immunity at the stage of recognition and enforcement abroad, but conduct an independent assessment of jurisdictional immunity under international law and their own case law. At the same time, the case law of the Court of Appeal of The Hague on the applications of PrJSC "AMC Slavutych-Invest" and Farm Enterprise "SY Zhnyva" demonstrates an important distinction between a State's economic interest in a controlled legal entity and the State's legal title to that entity's assets. The article concludes that enforcement of judgments against legal entities identified as a State's alter ego may represent a potentially promising avenue for cross-border recovery of damage caused by a State; however, it does not eliminate the need for further judicial assessment of the conditions for recognition and enforcement of such judgments.

Key words: jurisdictional immunity, State immunity, compensation for damage, armed aggression, judgments of Ukrainian courts, recognition and enforcement of foreign judgments, Hague Judgments Convention, alter ego, State-controlled legal entities, Kingdom of the Netherlands.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, спричинило масштабну майнову та немайнову шкоду фізичним і юридичним особам, а також державі. За даними дослідження «Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA5)», станом на кінець 2025 року прямі збитки оцінювалися в 195,1 млрд доларів США, економічні та соціальні втрати – у 666,7 млрд доларів США, а потреби у відбудові та відновленні України протягом наступних десяти років – у 587,7 млрд доларів США [52]. У зв'язку з цим постраждалі особи знаходяться в пошуку ефективних механізмів притягнення РФ до відповідальності, отримання судових рішень про відшкодування шкоди та їх реального виконання.

Починаючи з квітня 2022 року, суди України, спираючись на практику Верховного Суду, сформуливали підхід, за яким РФ не користується юрисдикційним імунітетом у справах про відшкодування шкоди, завданої їй збройною агресією [2; 4; 9; 29; 43]. Це дало змогу позивачам отримувати рішення судів України проти РФ та пов'язаних із нею юридичних осіб. Водночас реальне стягнення присуджених сум часто залежить від наявності активів у юрисдикціях інших держав і від готовності судів таких держав визнати та допустити відповідні рішення до виконання.

Можливість визнання та виконання рішень судів України за кордоном, зокрема в Королівстві Нідерландів,

передбачена Конвенцією про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 2 липня 2019 року («Гаазька конвенція про судові рішення»), що набула чинності для України з 1 вересня 2023 року [27]. Однак застосування Конвенції не усуває питання юрисдикційного імунітету відповідача, яке суд держави виконання зобов'язаний перевіряти самостійно.

У практиці судів Королівства Нідерландів така перевірка здійснюється *ex officio* і не зводиться до відтворення висновків суду держави походження рішення [23; 24; 25; 38; 39; 40; 41]. Суд держави виконання може враховувати практику українського Верховного Суду та мотиви рішення, щодо якого подано заяву про визнання і виконання, однак самостійно оцінює, чи поширюється на відповідача імунітет. Це питання є особливо комплексним у випадках, коли рішення суду України винесене не лише проти держави, а й проти юридичної особи, визначеної як *alter ego* цієї держави.

Отже, проблема дослідження полягає у визначенні того, як суди держави виконання, на прикладі судів Королівства Нідерландів, застосовують юрисдикційний імунітет у провадженнях щодо визнання та виконання рішень судів України про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією РФ, у тому числі коли відповідачем є контрольована державою юридична особа.

Аналіз нещодавніх досліджень та публікацій. Проблематика юрисдикційного імунітету досліджувалася

у працях О. Г. Бортнік, Т. В. Степаненко, М. В. Буроменського, І. М. Доляновської, Ю. М. Жорнокуя, О. В. Зозуляк, І. О. Кас'яновського, В. І. Карасьова, Р. А. Майданика, М. О. Медведєвої, В. І. Нагнибіди, Ю. І. Парути, С. О. Погрібного, Є. В. Попка, К. О. Соломоної, В. В. Фісуна та інших авторів. Питання деліктної відповідальності держави та відшкодування шкоди, завданої збройною агресією РФ проти України, аналізувалися у працях В. І. Бондар, Є. В. Дуліби, Д. В. Кравчук, В. М. Махінчука, І. Р. Мудрої, Л. А. Музики, О. О. Отраднової, Е. А. Писаревої, В. І. Теремецького, А. Л. Федорової, Г. О. Христової та інших.

Водночас питання застосування юрисдикційного імунітету на стадії визнання та виконання рішень судів України за кордоном, особливо щодо контрольованих державою юридичних осіб (*alter ego*), залишається недостатньо дослідженим. Це зумовлено новизною відповідної судової практики та її активним формуванням у судах іноземних держав, зокрема Королівства Нідерландів.

Метою дослідження є визначення підходів судів Королівства Нідерландів до застосування юрисдикційного імунітету держави та контрольованих нею юридичних осіб у провадженнях про визнання та виконання рішень судів України щодо відшкодування шкоди, завданої збройною агресією РФ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після отримання рішення суду України про відшкодування шкоди перед позивачем постає питання його фактичного виконання. Станом на 2026 рік потенційними шляхами є звернення до Міжнародного реєстру збитків для України (RD4U) [28] та/або звернення до суду іноземної держави із заявою про визнання та виконання відповідного рішення. Оскільки міжнародний компенсаційний механізм перебуває на етапі формування і не забезпечує автоматичного повного відшкодування за судовим рішенням, виконання судового рішення за кордоном може залишатися практично важливим інструментом для постраждалих осіб.

Королівство Нідерландів є однією з юрисдикцій, у яких уже формується

практика щодо таких заяв. Інтерес до цієї юрисдикції пояснюється, зокрема, наявністю в Нідерландах активу, пов'язаного з групою «Газпром»: акцій газовидобувної компанії Wintershall Noordzee B.V., якими опосередковано володіє російське ПАТ «Газпром» і вартість яких у 2024 році оцінювалася в 334 млн євро [51]. За заявами постраждалих заявників, на цей актив були накладені забезпечувальні заходи у вигляді арешту та заборони відчуження [30]. Саме тому питання юрисдикційного імунітету держави та контрольованих нею юридичних осіб набуває в цій юрисдикції безпосереднього практичного значення.

У межах цього дослідження проаналізовано чотири справи та сім рішень судів Королівства Нідерландів, у яких викладено правові висновки щодо застосування юрисдикційного імунітету у відповідній категорії справ.

А. Визнання та виконання рішення суду України у справі за позовом юридичної особи до РФ

У цій справі заявник, ТОВ «Луганськгаз Збут», звернувся до Округового суду Гааги із заявою про визнання та виконання рішення Господарського суду міста Києва від 16 січня 2024 року у справі № 910/14477/23, яким було вирішено стягнути з РФ на користь заявника збитки в розмірі 3 161 365 073,00 грн. Шкода виникла у зв'язку з окупацією Луганської області та відповідним позбавленням заявника можливості здійснювати господарську діяльність із постачання природного газу [35]. У межах розгляду справи в суді України заявник визначив відповідачем саме державу – РФ. У частині юрисдикційного імунітету Господарський суд міста Києва, із посиланням на практику Верховного Суду, зазначив, що судовий імунітет РФ на спірні правовідносини не поширюється [35].

4 лютого 2026 року Округовий суд Гааги виніс рішення, яким визнав себе таким, що не має юрисдикції розглядати заяву ТОВ «Луганськгаз Збут» через наявність у РФ юрисдикційного імунітету [40]. В обґрунтування свого рішення Округовий суд Гааги навів такі аргументи.

По-перше, імунітет застосовується до дій іноземної держави, вчинених під

час здійснення нею суверенних владних повноважень, тобто до *acta iure imperii*, але не до випадків, коли іноземна держава вступає у правові відносини з приватними особами на рівних умовах, тобто до *acta iure gestionis*. Останнє має місце, зокрема, у комерційній діяльності, коли держава бере участь у правовідносинах як суб'єкт приватного права. Суд встановив, що воєнні дії РФ в Україні та окупація Луганської області є саме суверенними діями РФ (*acta iure imperii*), а тому на такі відносини поширюється імунітет держави.

По-друге, суд відхилив аргументи заявника, які, зокрема, ґрунтувалися на правовому висновку професора М. В. Буроменського про те, що дії РФ можуть розглядатися як комерційні приватно-правові акти (*acta iure gestionis*). Заявник посилався на те, що його майно було фактично експропрійовано й експлуатується окупаційним органом управління РФ у Луганській області, а тому РФ отримує комерційну вигоду від своїх дій. Окружний суд Гааги встановив, що цей аргумент не розглядався Господарським судом міста Києва під час ухвалення відповідного рішення, а тому не може братися до уваги на етапі його визнання та виконання в Королівстві Нідерландів.

По-третє, суд встановив, що жоден із аргументів заявника щодо можливого винятку із юрисдикційного імунітету РФ не застосовується у вказаній справі.

Зокрема, суд зазначив, що стаття 12 Конвенції ООН «Про юрисдикційні імунітети держав та їх власності», яка передбачає так званий «деліктний виняток» з імунітету, не застосовується в цьому випадку, оскільки такий виняток може бути застосований судами держави, на території якої було завдано шкоду [53]. Оскільки шкоду було завдано діями РФ на території України, суд Королівства Нідерландів не має повноважень застосовувати деліктний виняток.

Більше того, суд припустив, що з огляду на рішення Міжнародного суду ООН від 3 лютого 2012 року у справі «Німеччина проти Італії» (Греція як третя сторона) деліктний виняток статті 12 Конвенції ООН не поширюється на дії збройних сил держав у збройному конфлікті

[49; 53]. Окрім цього, суд зауважив, що деліктний виняток застосовується виключно до реальної шкоди, а не до втраченої вигоди, яка становила основну частину позовних вимог заявника [40].

Насамкінець суд зауважив, що виняток з імунітету не застосовується лише з огляду на характер або серйозність поведінки держави – завдавача шкоди. Держави користуються імунітетом унаслідок самого факту їхнього суверенного статусу. При цьому, відповідно до рішення Міжнародного суду ООН від 3 лютого 2012 року у справі «Німеччина проти Італії» (Греція як третя сторона), право на імунітет не обмежується навіть у разі звинувачення держави у найсерйозніших порушеннях міжнародного гуманітарного права або законів війни [49]. Відтак суд дійшов висновку, що факт порушення РФ суверенітету України, визнання РФ державою-спонсором тероризму, накладення санкцій на РФ, замороження активів РФ низкою держав ЄС тощо не призводять до втрати нею імунітету.

З огляду на викладене суд визнав себе таким, що не має юрисдикції розглядати заяву ТОВ «Луганськгаз Збут» у зв'язку з юрисдикційним імунітетом відповідача – РФ [40].

Б. Визнання та виконання рішення суду України у справі за позовом фізичної особи до РФ

У цій справі заявник – фізична особа – звернувся до Окружного суду Гааги із заявою про визнання та виконання рішення Києво-Святошинського районного суду Київської області від 6 березня 2023 року у справі № 369/6555/22, яким з РФ було стягнуто 1 703 705,00 грн збитків за шкоду, завдану знищенням квартири в с. Горенка Київської області внаслідок збройної агресії та ракетної атаки військових формувань РФ навесні 2022 року [36]. Суд України виходив із того, що РФ не вправі посилатися на судовий імунітет, оскільки, порушивши низку міжнародних договорів, вона вийшла за межі своїх суверенних прав і є державою-агресором [36].

2 квітня 2025 року Окружний суд Гааги відмовив у визнанні та виконанні цього

рішення у зв'язку з відсутністю юрисдикції через імунітет РФ [39]. Суд, зокрема, зазначив, що участь РФ у провадженні не означає автоматичної згоди на юрисдикцію, якщо держава посилається на імунітет як на аргумент захисту [39; 40]. Крім того, для кваліфікації дій РФ як *acta iure imperii* не мало значення, чи описуються вони як воєнні дії, чи як дії в межах так званої «спеціальної військової операції» [39].

Окремо суд першої інстанції відхилив аргумент про те, що визнання юрисдикційного імунітету РФ позбавить заявника права на доступ до правосуддя. Він виходив із того, що застосування судового імунітету може обмежувати доступ до суду, однак саме по собі не становить порушення цього права; при цьому для визнання імунітету держави-відповідача не є вирішальним, чи доступні позивачу інші засоби захисту [39].

19 травня 2026 року Апеляційний суд Гааги залишив рішення суду першої інстанції без змін [23]. В апеляційній скарзі заявник, посилаючись на підхід ЄСПЛ у справі «Аль-Адсані проти Сполученого Королівства», доводив, що надання РФ імунітету щодо її воєнних дій в Україні не переслідує законної мети та є непропорційним обмеженням права на доступ до суду [47]. Однак Апеляційний суд Гааги, врахувавши практику Міжнародного суду ООН, ЄСПЛ та Верховного Суду Королівства Нідерландів, дійшов висновку, що право держави на імунітет від юрисдикції зберігається навіть у разі найсерйозніших порушень прав людини та міжнародного гуманітарного права [26; 47; 48; 49]. Отже, наведені аргументи не були достатніми для висновку про відсутність у РФ юрисдикційного імунітету.

Таким чином, і суд першої інстанції, і Апеляційний суд Гааги підтвердили відсутність юрисдикції розглядати заяву про визнання та виконання рішення суду України у зв'язку з юрисдикційним імунітетом РФ.

В. Визнання та виконання рішень судів України у справах проти юридичних осіб, визначених як *alter ego* РФ

Іншими позивачами, які зазнали шкоди внаслідок повномасштабного втор-

гнення РФ, є ПрАТ «КУА Славутич-Інвест» («Славутич-Інвест») та ФГ «СЮ Жнива» («СЮ Жнива»). Для цілей цієї статті справи цих позивачів доцільно розглядати в сукупності, оскільки вони використали спільний алгоритм відшкодування шкоди, завданої РФ унаслідок збройної агресії: спочатку отримали рішення проти РФ, а потім – рішення проти юридичних осіб, визначених як *alter ego* РФ, зокрема ТОВ «Газпром Інтернешнл Лімітед» («Газпром Інтернешнл»). Далі по тексті статті рішення 2023 року, винесені безпосередньо проти РФ, позначаються як рішення проти РФ, а рішення 2024 року проти компаній групи «Газпром» – як рішення проти компаній, визначених як *alter ego* РФ.

а. Рішення судів України у справах щодо відшкодування шкоди, завданої РФ

Унаслідок повномасштабного вторгнення РФ та окупації частини Запорізької області «Славутич-Інвест» втратило вісім земельних ділянок, розташованих у Мелітопольському районі Запорізької області, загальною вартістю 439 243 988,76 грн. У свою чергу, «СЮ Жнива» внаслідок окупації частин Херсонської та Запорізької областей втратило 304 763,00 тонни сільськогосподарської продукції (пшениці, насіння соняшника, кукурудзи) загальною вартістю 3 812 140 896,11 грн [32; 34].

Обидві постраждалі юридичні особи звернулися до Господарського суду Запорізької області з позовами до РФ про відшкодування шкоди, завданої внаслідок повномасштабного вторгнення та окупації частин Запорізької і Херсонської областей, що мало наслідком втрату зазначеного майна.

2 лютого 2023 року та 4 травня 2023 року Господарський суд Запорізької області виніс рішення у справах № 908/1100/22(908/2455/22) та № 908/1955/22(908/747/23), якими задовольнив позовні вимоги відповідно «СЮ Жнива» та «Славутич-Інвест» у повному обсязі [32; 34]. Суд вирішив стягнути з РФ на користь «СЮ Жнива» збитки за завдану шкоду в розмірі 3 812 140 896,11 грн, а на користь «Славутич-Інвест» – у розмірі

439 243 988,76 грн. У рішеннях проти РФ суд зазначив, що РФ не користується судовим імунітетом з огляду на наявність «деліктного винятку», виражену відмову РФ від імунітету, можливе порушення статті 6 Європейської конвенції з прав людини щодо доступу до суду, зобов'язання України щодо боротьби з тероризмом та інші аргументи, підкріплені відповідною практикою Верховного Суду щодо імунітету РФ [32; 34].

Проте, отримавши рішення проти РФ, позивачі не звернулися до іноземних судів, у тому числі судів Королівства Нідерландів, із заявами про їх визнання та виконання.

Натомість на наступному етапі позивачі подали нові позови до Господарського суду Запорізької області, але цього разу – до юридичних осіб, яких вони визначили як *alter ego* держави РФ, а саме: ПАТ «Газпром», ТОВ «Газпром Капітал» та «Газпром Інтернешнл». При цьому РФ була визначена як третя особа, що не заявляє самостійних вимог. Суть позовних вимог зводилася до того, що зазначені юридичні особи, попри *de jure* організаційну та майнову відокремленість, *de facto* є інструментами РФ, які вона використовує у внутрішній та міжнародній політиці. Іншими словами, позивачі стверджували, що такі юридичні особи є *alter ego* РФ з огляду на відносини контролю між РФ та відповідними компаніями, наділення їх суспільно значущими функціями, використання для задоволення внутрішніх і зовнішньополітичних потреб РФ, функціонування в межах особливого правового режиму, законодавче закріплення контрольного пакета акцій за РФ, відсутність інституційної незалежності та фактичне використання РФ майна юридичних осіб як власного попри формальну майнову відокремленість [31; 33].

На цих підставах та з огляду на раніше ухвалені рішення проти РФ позивачі в межах нових позовів просили визнати ПАТ «Газпром», ТОВ «Газпром Капітал» та «Газпром Інтернешнл» солідарними боржниками за збитки, завдані РФ унаслідок повномасштабного вторгнення. Сам факт завдання шкоди та відповідальність РФ за неї були встановлені рішеннями Господарського суду Запорізької

області від 2 лютого 2023 року у справі № 908/1100/22(908/2455/22) щодо «СЮ Жнива» та від 4 травня 2023 року у справі № 908/1955/22(908/747/23) щодо «Славутич-Інвест» [32; 34].

Так, рішенням від 15 серпня 2024 року у справі № 908/1955/22(908/1534/24) Господарський суд Запорізької області задовольнив позовні вимоги «Славутич-Інвест» та постановив стягнути солідарно з ПАТ «Газпром», ТОВ «Газпром Капітал» та «Газпром Інтернешнл» збитки в розмірі 439 642 487,99 грн, завдані діями РФ та окупацією частини Запорізької області, на якій знаходилися земельні ділянки «Славутич-Інвест» [31].

Схожим чином Господарський суд Запорізької області рішенням від 27 серпня 2024 року у справі № 908/1100/22(908/1655/24) задовольнив позовні вимоги «СЮ Жнива» та вирішив стягнути солідарно з ПАТ «Газпром», ТОВ «Газпром Капітал» та «Газпром Інтернешнл» збитки в розмірі 3 812 140 896,11 грн, завдані діями РФ та втратою сільськогосподарської продукції, що була власністю «СЮ Жнива» [33]. При цьому в межах рішень проти компаній, визначених як *alter ego* РФ, питання юрисдикційного імунітету таких юридичних осіб окремо не розглядалося.

Таким чином, станом на серпень 2024 року «Славутич-Інвест» та «СЮ Жнива» отримали рішення Господарського суду Запорізької області про відшкодування шкоди за рахунок юридичних осіб, визнаних судом *alter ego* РФ, у тому числі «Газпром Інтернешнл». Саме із заявами про визнання та виконання цих рішень проти компаній, визначених як *alter ego* РФ, позивачі звернулися до судів Королівства Нідерландів.

6. Позиція Окружного суду Гааги щодо юрисдикційного імунітету контрольованої юридичної особи

Рішенням від 5 червня 2025 року Окружний суд Гааги визнав себе таким, що не має юрисдикції розглядати заяву «СЮ Жнива» про визнання та виконання рішення Господарського суду Запорізької області від 27 серпня 2024 року через юрисдикційний імунітет [41]. 17 липня 2025 року Окружний суд Гааги виніс схоже рішення щодо відсутності

юрисдикції розглядати заяву «Славутич-Інвест» про визнання та виконання рішення Господарського суду Запорізької області від 15 серпня 2024 року [38].

Позиція суду щодо юрисдикційного імунітету в цих справах пояснювалася таким чином. Воєнні дії РФ, унаслідок яких «Славутич-Інвест» та «СЮ Жнива» було завдано шкоду, були суверенними діями держави, тобто *acta iure imperii*. На цій підставі суд зазначив, що якби позивачі зверталися із заявами про визнання та виконання рішень проти РФ, суд визнав би себе таким, що не має повноважень розглядати такі заяви [38; 41].

На цій підставі суд також вказав, що рішення проти РФ тісно пов'язані з рішеннями проти компаній, визначених як *alter ego* РФ, у тому числі «Газпром Інтернешнл». На думку суду першої інстанції, Господарський суд Запорізької області вирішив стягнути на користь позивачів збитки, завдані діями РФ, із юридичних осіб – *alter ego* саме з тієї причини, що останні були визнані єдиним цілим із РФ. Окружний суд Гааги також зазначив, що його обов'язок перевірити наявність юрисдикції в процесі визнання та виконання рішення зберігається навіть у випадках, коли відповідна держава формально не є стороною провадження, але спір фактично стосується її імунітету [38; 41].

Оскільки у відповідних рішеннях судів України «Газпром Інтернешнл» розглядалося як єдине ціле з РФ, а стягнення відповідних сум збитків повністю ґрунтувалося на відповідальності РФ, суд першої інстанції дійшов висновку, що визнання рішень проти компаній, визначених як *alter ego* РФ, у Нідерландах суперечило б міжнародно-правовому принципу суверенітету РФ [38; 41].

в. Позиція Апеляційного суду Гааги щодо юрисдикційного імунітету контрольованої юридичної особи

Рішення Окружного суду Гааги від 5 червня 2025 року та 17 липня 2025 року були оскаржені позивачами до Апеляційного суду Гааги. За результатами апеляційного перегляду суд задовольнив апеляційні вимоги заявників, визнав, що юрисдикційний імунітет у цих справах не застосовується, та пере-

дав справи для подальшого розгляду по суті до Окружного суду Гааги [24; 25].

У постановках від 9 червня 2026 року за заявами «Славутич-Інвест» та «СЮ Жнива» Апеляційний суд Гааги не погодився з підходом суду першої інстанції та провів принципове розмежування між юрисдикційним імунітетом держави та правовим становищем юридичної особи, яка в рішенні суду України була визначена як *alter ego* цієї держави [24; 25].

Насамперед Апеляційний суд Гааги зазначив, що сам по собі факт визнання ПАТ «Газпром», ТОВ «Газпром Капітал» та «Газпром Інтернешнл» *alter ego* РФ у рішеннях Господарського суду Запорізької області не означає, що такі юридичні особи автоматично набувають юрисдикційного імунітету держави. Інакше кажучи, ототожнення юридичної особи з державою для цілей матеріально-правової відповідальності за правом України не є тотожним поширенню на таку юридичну особу процесуального імунітету держави в провадженні про визнання та виконання іноземного судового рішення [24; 25].

При цьому суд виходив із того, що «Газпром Інтернешнл» має власну правосуб'єктність, відокремлену від РФ, власні корпоративні органи та акціонерну структуру. Наявність непрямої участі РФ у групі «Газпром», у тому числі через володіння часткою в ПАТ «Газпром», не була визнана достатньою для висновку про те, що майно «Газпром Інтернешнл» є майном самої РФ або що провадження щодо визнання та виконання рішення суду України безпосередньо зачіпає юридичні права чи обов'язки РФ [24; 25].

Окремо Апеляційний суд Гааги підкреслив, що надання дозволу на виконання рішень судів України проти «Газпром Інтернешнл» не призведе до звернення стягнення на активи РФ у Королівстві Нідерландів. Хоча виконання таких рішень потенційно може вплинути на активи компанії, в якій РФ має непрямий економічний інтерес, зв'язок між активами «Газпром Інтернешнл» та РФ є занадто віддаленим для висновку про те, що предметом спору є майно РФ. Можливе зменшення вартості непрямої участі РФ у групі «Газпром» може вплинути на її

економічний інтерес, однак не становить втручання в її юридичний інтерес або право власності [24; 25].

З цієї причини Апеляційний суд Гааги не побачив підстав для існування норми міжнародного звичаєвого права, яка вимагала б надання юрисдикційного імунітету юридичній особі лише тому, що держава має в ній непряму участь або економічну зацікавленість. Такий підхід фактично обмежує можливість розширювального тлумачення державного імунітету на користь контрольованих державою компаній, якщо провадження формально й матеріально спрямоване проти майна такої компанії, а не проти майна держави [24; 25].

Не переконав суд і аргумент про те, що виконання рішень судів України проти «Газпром Інтернешнл» може спричинити в цієї компанії регресні або інші вимоги до РФ і тому нібито вплинути на правове становище держави. Апеляційний суд Гааги зазначив, що такого потенційного та опосередкованого інтересу недостатньо для застосування юрисдикційного імунітету. Якщо в майбутньому «Газпром Інтернешнл» заявлятиме регресні чи компенсаційні вимоги до РФ, такі вимоги мають розглядатися окремо; при цьому РФ зможе посилатися на імунітет у відповідному провадженні, якщо для цього існуватимуть підстави [24; 25].

Важливим є також те, що Апеляційний суд Гааги відмежував питання юрисдикційного імунітету від подальшої перевірки умов визнання та виконання судового рішення за Гаазькою конвенцією про судові рішення. Питання про те, чи можуть рішення судів України проти «Газпром Інтернешнл» бути визнані та виконані в Нідерландах з огляду на підстави відповідальності РФ, ототожнення юридичних осіб групи «Газпром» із РФ та можливі заперечення за Конвенцією, має оцінюватися вже на наступній стадії розгляду. Такі питання стосуються суті заяв про визнання та виконання, а не наявності чи відсутності юрисдикції нідерландського суду [24; 25; 27].

Отже, на відміну від справ, у яких заяви про визнання та виконання були подані безпосередньо проти РФ, у справах «Славутич-Інвест» та «СЮ Жнива»

Апеляційний суд Гааги визнав, що державний імунітет РФ не перешкоджає нідерландському суду розглядати заяви щодо виконання рішень проти окремої юридичної особи – «Газпром Інтернешнл», яка хоч і визнана *alter ego* РФ. Саме ця відмінність робить аналізовані постанови ключовими для формування практики щодо контрольованих державою юридичних осіб та потенційного застосування концепції *alter ego* у транскордонному стягненні шкоди, завданої державою [24; 25].

Висновки. Проведене дослідження свідчить, що практика судів Королівства Нідерландів щодо визнання та виконання рішень судів України про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією РФ, формується на перетині міжнародного приватного права та міжнародного публічного права. Гаазька конвенція про судові рішення створює процесуальний механізм для транскордонного визнання та виконання таких рішень, однак не усуває необхідності окремої перевірки юрисдикційного імунітету відповідача судом держави виконання.

У справах, поданих безпосередньо проти РФ, нідерландські суди виходять із класичного розуміння державного імунітету: воєнні дії РФ на території України кваліфікуються як *acta iure imperii*, а не як приватно-правові чи комерційні дії. Відповідно, ні серйозність порушень міжнародного права, ні статус РФ як держави-агресора, ні санкційний режим, ні відсутність для заявника іншого ефективного індивідуального механізму відшкодування шкоди самі по собі не були визнані достатніми підставами для відступу від юрисдикційного імунітету. Деліктний виняток також тлумачиться вузько та, на думку судів, не застосовується ними до шкоди, завданої на території України, внаслідок воєнних дій РФ.

Водночас справи «Славутич-Інвест» та «СЮ Жнива» проти «Газпром Інтернешнл» демонструють інший підхід. Апеляційний суд Гааги розмежував відповідальність держави за завдану шкоду, матеріально-правове ототожнення контрольованої юридичної особи з державою за концепцією *alter ego* та процесуальне питання юрисдикційного імунітету. Сам

факт того, що суд України визнав юридичну особу *alter ego* РФ, не означає автоматичного поширення на неї імунітету держави в Нідерландах. Вирішальним стало те, що непрямий економічний інтерес РФ у групі «Газпром» не був отождоженний із юридичним правом РФ на майно «Газпром Інтернешнл».

Отже, пряме визнання та виконання рішень судів України проти РФ у Королівстві Нідерландів наразі має обмежені перспективи через послідовне застосування державного імунітету. Натомість виконання рішень проти окремих юридичних осіб, визначених як *alter ego* держави, може бути перспективнішим напрямом транскордонного стягнення. Водночас постанови Апеляційного суду Гааги від 9 червня 2026 року лише усунули юрисдикційну перешкоду у вигляді імунітету та не вирішили остаточно питання про

визнання і виконання рішень судів України проти «Газпром Інтернешнл». На наступному етапі суди мають оцінити інші умови та можливі підстави для відмови, передбачені Гаазькою конвенцією про судові рішення.

Таким чином, підхід судів України до незастосування імунітету РФ не переноситься автоматично на стадію іноземного виконання. Суди держави виконання здійснюють власну оцінку імунітету відповідно до міжнародного права та своєї судової практики. Водночас практика Апеляційного суду Гааги у справах щодо «Газпром Інтернешнл» створює важливий орієнтир: контроль держави над юридичною особою та її можливе визнання *alter ego* держави не повинні автоматично перетворювати таку юридичну особу на носія державного імунітету.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бортнік О. Г., Степаненко Т. В. Особливості розгляду судових справ, пов'язаних із обмеженням юрисдикційного імунітету іноземної держави. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 130–136. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.20>
2. Дуліба Є. В., Теремецький В. І. Правові позиції Верховного Суду щодо відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданих під час війни в Україні. *Dictum Factum*. 2026. № 1 (19). С. 85–92. DOI: <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2026-1-19-85-92>
3. Жорнокуй Ю. М. Відповідальність юридичних осіб публічного права в рамках імунітету іноземної держави, яка їх створила. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2026. № 70. С. 60–73. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2023.4.05>
4. Жорнокуй Ю. М. Обмеження юрисдикційного імунітету РФ щодо шкоди, завданої фізичним та юридичним особам в Україні, унаслідок збройної агресії. *Нове українське право*. 2023. № 5. С. 12–18. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.5.2>
5. Жорнокуй Ю. М. Проблеми притягнення до відповідальності юридичних осіб публічного права, створених іноземною країною, в рамках її юрисдикційного імунітету. Стан і засади реформування цивільного та житлового законодавства України : матеріали XXII наук.-практ. конф., присвяч. 102-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харківського юридичного інституту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова (м. Харків, 9 лютого 2024 р.). Харків: ЕКУС, 2024. С. 134–138.
6. Жорнокуй Ю. М. Розуміння сутності категорії «юрисдикційний імунітет» у співвідношенні зі змістом однопорядкової термінології. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 98–101. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/20>
7. Зозуляк О., Парута Ю. Національні та міжнародно-правові механізми відшкодування шкоди підприємницьким юридичним особам, завдані збройною агресією. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2026. № 70. С. 2.35–2.46. DOI: <https://doi.org/10.15330/apiclu.70.2.34-2.46>
8. Карасьов В. І., Доляновська І. М. Alter Ego у перехідному правосудді: інструмент для деконструкції державної відповідальності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 7. С. 248–251. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-7/57>

9. Кас'яновський І. О. Обмеження юрисдикційного імунітету Росії в судовій практиці України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Т. 2, № 80. С. 322–329. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.52>
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 02.07.2026).
11. Кравчук Д. Умови цивільно-правової відповідальності держави. *Юридичний вісник*. 2020. № 3. С. 195–201. DOI: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i3.1952>
12. Кравчук Д., Бондар В. Відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок воєнних дій. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2022. Вип. 2 (121). С. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2022/2.121-7>
13. Майданик Р. А. Визнання та виконання в іноземних юрисдикціях рішень судів України про деліктну відповідальність за шкоду, завдану внаслідок збройної агресії РФ проти України: стан, ризики, перспективи. *Імплементация міжнародних стандартів у цивільне та господарське судочинство України : збірник матеріалів VIII науково-практичного круглого столу (м. Київ, 12 червня 2025 р.) / упоряд. В. М. Короленко*. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2025. С. 75–89.
14. Махінчук В. М. Від репарацій та контрибуції до нових засад щодо компенсації шкоди, завданої внаслідок військової агресії РФ проти України. *Юридична Україна*. 2022. № 4. С. 6–18. DOI: [https://doi.org/10.37749/2308-9636-2022-4\(232\)-1](https://doi.org/10.37749/2308-9636-2022-4(232)-1)
15. Медведєва М. Юрисдикційні імунітети держав у контексті відшкодування росією шкоди, завданої Україні внаслідок збройної агресії. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1 (122). С. 44–52. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-1-44-52>
16. Мудра І. Р. Інституційні та правові механізми відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії : дис. ... доктора філософії : 081 Право / Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України. Київ, 2025. 241 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/1062> (дата звернення: 02.07.2026).
17. Музика Л. А. Проблеми відшкодування шкоди, завданої внаслідок російської агресії в Криму і на Сході України. *Дні науки Національного університету «Києво-Могилянська академія» на факультеті правничих наук, 2016. Науково-практичний семінар «Правові проблеми відшкодування збитків у сучасних умовах» : тези наук. доповідей та повідомлень, 3 лютого 2016 р. / редкол.: Д. С. Азаров, В. І. Галаган, Р. Ю. Ханік-Посполітак ; Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», Ф-т правничих наук*. Київ: НаУКМА, 2016. С. 68–72. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/c45207bb-a3e7-421e-aaca-7d716651df15> (дата звернення: 02.07.2026).
18. Нагнибіда В. І. Імунітет держави від виконання судових рішень на території третіх держав: питання теорії і практики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2022. № 55. С. 94–101. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.55.19>
19. Отрадна О. О. Деліктна відповідальність: поняття, сутність та співвідношення із деліктним зобов'язанням. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3 (47). С. 152–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2013_3_24
20. Писарева Е. А. Деякі особливості відшкодування шкоди, завданої збройною агресією РФ проти України пошкодженням і знищенням об'єктів нерухомості. *Відновлення України у повоєнні часи: виклики, стратегічні пріоритети, ресурсне забезпечення, потенціал майбутнього розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю переміщення Донец. нац. ун-ту імені Василя Стуса до м. Вінниці (10–11 жовтня 2024 р.)*. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2024. С. 316–319. URL: <https://jrupp.donnu.edu.ua/article/view/16621> (дата звернення: 02.07.2026).
21. Писарева Е. А., Клапоушак Д. С. До питання про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією Російської Федерації проти України. *Академічні візії*. 2022. Вип. 13. Секція «Право». DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7508222>

22. Попко Є. В. Тенденції розвитку юрисдикційного імунітету іноземної держави за континентальним правом. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2024. Т. 3, № 81. С. 335–345. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.51>

23. Постанова Апеляційного суду Гааги (Королівство Нідерландів) від 19 травня 2026 року. ECLI:NL:GHDHA:2026:1746. Rechtspraak.nl: офіційна база даних судових рішень Нідерландів. URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:GHDHA:2026:1746> (дата звернення: 02.07.2026).

24. Постанова Апеляційного суду Гааги (Королівство Нідерландів) від 9 червня 2026 року. ECLI:NL:GHDHA:2026:1876. Rechtspraak.nl: офіційна база даних судових рішень Нідерландів. URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:GHDHA:2026:1876> (дата звернення: 02.07.2026).

25. Постанова Апеляційного суду Гааги (Королівство Нідерландів) від 9 червня 2026 року. ECLI:NL:GHDHA:2026:1843. Rechtspraak.nl: офіційна база даних судових рішень Нідерландів. URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:GHDHA:2026:1843> (дата звернення: 02.07.2026).

26. Постанова Верховного Суду Королівства Нідерландів від 25 серпня 2023 року. ECLI:NL:HR:2023:1132. Rechtspraak.nl: офіційна база даних судових рішень Нідерландів. URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:HR:2023:1132> (дата звернення: 02.07.2026).

27. Про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах : Конвенція від 02.07.2019. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19#Text (дата звернення: 02.07.2026).

28. Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України (Register of Damage for Ukraine, RD4U): офіційний вебсайт. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/> (дата звернення: 02.07.2026).

29. Радецький В. М. Обмеження юрисдикційного імунітету у контексті відшкодування шкоди, завданої державою: судова практика та перспективи законодавчого закріплення. *Оновлений Цивільний кодекс України: перспективи та проблеми праворозуміння і правозастосування: збірник матеріалів XV Міжнародного цивілістичного форуму* (м. Київ, 3 квітня 2026 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2026. С. 180–184.

30. Рішення суду Амстердама (Королівство Нідерландів) від 14 серпня 2025 року. ECLI:NL:RBAMS:2025:5971. Rechtspraak.nl: офіційна база даних судових рішень Нідерландів. URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBAMS:2025:5971> (дата звернення: 02.07.2026).

31. Рішення Господарського суду Запорізької області від 15 серпня 2024 року у справі № 908/1955/22(908/1534/24). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121173701> (дата звернення: 02.07.2026).

32. Рішення Господарського суду Запорізької області від 2 лютого 2023 року у справі № 908/1100/22(908/2455/22). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108847341> (дата звернення: 02.07.2026).

33. Рішення Господарського суду Запорізької області від 27 серпня 2024 року у справі № 908/1100/22(908/1655/24). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121272364> (дата звернення: 02.07.2026).

34. Рішення Господарського суду Запорізької області від 4 травня 2023 року у справі № 908/1955/22(908/747/23). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110741713> (дата звернення: 02.07.2026).

35. Рішення Господарського суду міста Києва від 16 січня 2024 року у справі № 910/14477/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117306057> (дата звернення: 02.07.2026).

36. Рішення Києво-Святошинського районного суду Київської області від 6 березня 2023 року у справі № 369/6555/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109355424> (дата звернення: 02.07.2026).

37. Рішення Окружного суду Гааги (Королівство Нідерландів) від 15 серпня 2024 року. ECLI:NL:RBDHA:2024:13221. Rechtspraak.nl: офіційна база даних судових рішень Нідерландів. URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2024:13221> (дата звернення: 02.07.2026).
38. Рішення Окружного суду Гааги (Королівство Нідерландів) від 17 липня 2025 року. ECLI:NL:RBDHA:2025:14067. Rechtspraak.nl: офіційна база даних судових рішень Нідерландів. URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2025:14067> (дата звернення: 02.07.2026).
39. Рішення Окружного суду Гааги (Королівство Нідерландів) від 2 квітня 2025 року. ECLI:NL:RBDHA:2025:5598. Rechtspraak.nl: офіційна база даних судових рішень Нідерландів. URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2025:5598> (дата звернення: 02.07.2026).
40. Рішення Окружного суду Гааги (Королівство Нідерландів) від 4 лютого 2026 року. ECLI:NL:RBDHA:2026:2519. Rechtspraak.nl: офіційна база даних судових рішень Нідерландів. URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2026:2519> (дата звернення: 02.07.2026).
41. Рішення Окружного суду Гааги (Королівство Нідерландів) від 5 червня 2025 року. ECLI:NL:RBDHA:2025:9883. Rechtspraak.nl: офіційна база даних судових рішень Нідерландів. URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2025:9883> (дата звернення: 02.07.2026).
42. Соломонова К. О. Щодо можливості позбавлення Російської Федерації юрисдикційного імунітету. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Право»*. 2023. № 38. С. 165–173. DOI: <https://doi.org/10.34142/23121661.2023.38.29>
43. Степаненко Т. В. Щодо розгляду судами справ про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією РФ проти України. Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 19 травня 2023 р.). Вінниця: ХНУВС, 2023. С. 242–248. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/17000> (дата звернення: 02.07.2026).
44. Степаненко Т. В. Юрисдикційний імунітет держави: еволюція доктрини. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2 (101). С. 55–71. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2023.2.37>
45. Федорова А., Христова Г. Відшкодування шкоди, завданої життю та здоров'ю осіб унаслідок російської агресії проти України крізь призму практики Європейського суду з прав людини. *Право України*. 2024. № 3. С. 45–59. DOI: <https://doi.org/10.33498/loiu-2024-03-045>
46. Фісун В. В. Окремі цивільно-правові способи захисту права власності під час збройної агресії Російської Федерації проти України : дис. ... доктора філософії / 081 Право. Ірпінь, 2026. 217 с.
47. Al-Adsani v. the United Kingdom, заява № 35763/97: рішення Європейського суду з прав людини від 21 листопада 2001 року. HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-59885%22%5D%7D> (дата звернення: 02.07.2026).
48. J.C. and Others v. Belgium, заява № 11625/17: рішення Європейського суду з прав людини від 12 жовтня 2021 року. HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-13427%22%5D%7D> (дата звернення: 02.07.2026).
49. Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy: Greece intervening) : Judgment / International Court of Justice. 2012. 3 February. URL: <https://www.icj-cij.org/node/103207> (дата звернення: 02.07.2026).
50. Popko Y. Jurisdictional Immunity of a Foreign State under English Law. *Legal Horizons*. 2023. Vol. 18, No. 3. P. 39–50. DOI: <https://doi.org/10.54477/lh.25192353.2023.3.pp.39-50>
51. Russia's Gazprom launches tender to sell its gas assets in the North Sea. *Enerdata*. 2024. 6 March. URL: <https://www.enerdata.net/publications/daily-energy-news/gazprom-sells-gas-north-sea.html> (дата звернення: 02.07.2026).

52. Ukraine. Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5). Main Report (February 2022 – December 2025). *World Bank Group*. 2026. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf> (дата звернення: 02.07.2026).

53. United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property : text of the Convention, adopted by the General Assembly on 2 December 2004. 2004. 18 p. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/4_1_2004.pdf (дата звернення: 02.07.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 03.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.08.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)